

TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİNDE PARIS İKLİM ANLAŞMASININ ETKİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARI ÜZERİNDEN ANALİZİ: BEYAZ EŞYA SEKTÖRÜNDEN ÖRNEKLER

Elif BARİK¹
Mustafa DESTİE²

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye’de faaliyette bulunan beyaz eşya sektöründeki işletme gruplarının sürdürülebilirlik raporlarının tedarik zinciri yönetimi ve Paris İklim Anlaşması çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi ile elde edilen veriler kavramsal haritalama tekniği ile görsel hale getirilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınacak işletmeler seçilirken resmi internet sayfalarında sürdürülebilirlik raporları yayınlamış olmaları ve Türkiye’de faaliyette bulunmaları kriterleri dikkate alınmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; işletmelerin bu konudaki faaliyetleri genel olarak üç başlıkta değerlendirilebilir. Ürünlerle ilgili, karbon salınımını azaltma ile ilgili ve atıklarla ilgili faaliyetlerin bu başlıkları oluşturmaktadır. Bu faaliyetler incelendiğinde; ürünler ile ilgili olarak “yeşil” çalışmaların ön plana çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte işletmelerin son yıllarda “yeşil” ürünlerin yanı sıra tedarik zinciri boyunca “yeşil” faaliyetlere önem verdiği görülmektedir. Karbon salınımı ile ilgili faaliyetlerde ise işletme gruplarının son dönemlerde kendi projelerini ürettikleri ve bu konuya ağırlık verdikleri yönünde bir değerlendirme yapılmıştır. Bunun yanı sıra bu konuda çalışanlara verilen eğitimlerin son yıllarda önem kazandığı görülmüştür. Atıklar ile ilgili çalışmalar incelendiğinde ise tüm işletme grupları için çevreyi koruma ve atıkları yönetme faaliyetlerinin önemine yönelik bulgular elde edilmiştir. Ayrıca son yıllarda üretilen ürünlerde ve ürün süreçlerinde atık oluşturmamaya yönelik çalışmalarının önem kazandığına ilişkin bulgular yapılan analizler sonucunda tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik Raporları, Tedarik Zinciri Yönetimi, Paris İklim Anlaşması

¹ Elif Barik, Öğr. Gör., İstiklal Üniversitesi, elif.barik@istiklal.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4045-9997, (Sorumlu Yazar).

² Mustafa Deste, Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, mustafa.deste@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5781-6543.

ANALYSIS of the IMPACTS of the PARIS CLIMATE AGREEMENT on SUPPLY CHAIN MANAGEMENT by SUSTAINABILITY REPORTS: EXAMPLES FROM the FROM the HOUSEHOLD APPLIANCES INDUSTRY

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine the sustainability reports of business groups in the white goods sector operating in Turkey within the framework of supply chain management and Paris Climate Agreement. For this purpose, content analysis method was used in the study. The data obtained by the content analysis method were visualized with the conceptual mapping technique. While selecting the businesses to be considered within the scope of the study, the criteria of having published sustainability reports on their official websites and operating in Turkey were taken into consideration. According to the findings obtained from the study; the activities of the enterprises in this regard can be evaluated in general under three headings. It is possible to state that activities related to products, reducing carbon emissions and wastes constitute these headings. When these activities are examined; regarding products, it is seen that "green" studies come to the fore. However, in recent years, it is seen that businesses attach importance to "green" activities throughout the supply chain as well as "green" products. In the activities related to carbon emission, an evaluation has been made that the business groups have recently produced their own projects and given weight to this issue. In addition, it has been seen that the training given to the employees on this subject has gained importance in recent years. When the studies on wastes are examined, findings on the importance of environmental protection and waste management activities for all business groups have been obtained. In addition, it has been determined as a result of the analyzes made in the findings that the efforts to prevent waste in the products and product processes produced in recent years have gained importance.

***Keywords:** Sustainability Reports, Supply Chain Management, Paris Climate Agreement*

1. GİRİŞ

Günümüzde müşteri istek ve ihtiyaçları hızla değişmektedir. Buna paralel olarak teknolojik gelişme ve rekabette de hızlı değişimler görülmektedir. Değişen koşullarda hayatta kalmak isteyen işletmelerin bu şartlara uyum sağlayarak varlıklarını devam ettirmesi gerekmektedir. İşletmeler varlıklarını devam ettirirken birçok faaliyette bulunmaktadır. Bu faaliyetleri gerçekleştirirken insan ve çevre ile sürekli etkileşim halindedirler. Ürün üretirken faydalandıkları doğal kaynaklar, bina ve tesislerini konumlandıkları doğal çevre bu etkileşimlere örnek olarak

verilebilir. İşletmeler faaliyetlerini sürdürürken etkileşim halinde buldukları canlılara ve doğal çevreye çeşitli zararlar verebilmektedirler. Söz konusu zararlar ile ilgili kamuoyu bilinci her geçen gün artmaktadır. Temel işletme faaliyetleri sürdürülürken yenilenemez kaynakların kullanımından kaynaklı ortaya çıkan sorunlar, işletme binalarından kaynaklanan zararlı maddelerin çevreye yayılımının insan ve doğaya verdiği zararlar gibi konular her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda, işletmelerin varlıklarını devam ettiren yalnızca kâr odaklı düşünce ile değil bir parçası olduğu toplumu ve çevreyi de düşünerek hareket etmesi gerekmektedir.

Perakendeci işletmeler pazarlama kanalında buldukları konum itibarıyla tüketicilerle sürekli ve yakın ilişkiler kurma imkânına sahip işletmelerdir. Bu doğrultuda, perakendeci işletmelerin çevre bilincine sahip olması ve bunu faaliyetlerine yansıtması tüketicilerin çevre bilinci edinmesine yardımcı olacaktır (Gök ve Türk, 2011:127). İşletmeler kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri sürdürerek hem çevreye yararlı olabilir hem de paydaşlarını bu yönde davranmaya teşvik edebilirler. Kurumsal sosyal sorumluluk, işletmelerin paydaşlarına yönelik olarak geliştirdikleri gönüllülük esaslı ile yürütülen faaliyetlerdir. Bu faaliyetler işletmenin amaç ve hedeflerine uygun bir şekilde doğrudan kâr amacı gütmeyen özellikle toplumsal ve çevresel konuları merkeze alarak gerçekleştirilmektedir (Güven, 2016:137).

İşletmeler kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerini birçok nedenle gerçekleştirilebilmektedir. Çevre bilincine sahip olunması, toplumun bilinçlenmesi nedeni ile bu yönde oluşan beklentiler, küresel sorunların artması (Erkman ve Şahinoğlu, 2012:269), devletin çevre konusunda çıkardığı yasalar (Benabou ve Tırole, 2009:1) ve imzalanan uluslararası anlaşmalar (Bianco, 2020:2) bu nedenler arasında sayılabilmektedir. Bu uluslararası anlaşmalardan birisi olan Paris İklim Anlaşması 4 Kasım 2016 tarihinde ülkemizde yürürlüğe girmiştir (<https://www.mfa.gov.tr/>). Bu anlaşmanın şartlarına uyabilmek ve çevre ile ilgili olumlu adımlar atabilmek için işletmelere büyük bir sorumluluk düşmektedir.

Çalışmanın amacı, iklim değişikliği konusunda toplumun dikkatini çekebilecek işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk projelerinde bu konuya ne kadar değindiklerinin incelenmesidir. Bu amaçla beyaz eşya işletmelerinin 2014 yılından itibaren yayınladıkları kurumsal sürdürülebilirlik raporları incelenmiştir. Bu raporların içeriklerinin iklim değişikliğine ayrılan kısımları ve Paris İklim Anlaşması'nın yayınlanmasının içeriklerde meydana getirdiği değişim

araştırılmıştır. Söz konusu amaçlar doğrultusunda sürdürülebilirlik raporları Paris İklim Anlaşması'nın ülkemizde yürürlüğe girme tarihini de kapsayan 2014-2020 tarihleri arasında incelenmiştir. Raporlara verilen isimler ve sürdürülebilirlik konusunu ele alan bölümlere verilen isimlerin yıllar içindeki değişimi incelenmiştir. İncelenen işletmelerin yıllara göre iklim değişikliği ile mücadelede yer alan faaliyetleri ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre, işletmelerin Paris İklim Anlaşması sonrasında faaliyetlerinde ve bu faaliyetleri paydaşlarına duyurmada değişikliğe gittiği söylenebilmektedir. Bunun yanı sıra işletmelerin genel olarak ürün ile ilgili, atıklar ile ilgili ve karbon salınımı ile ilgili çalışmalara odaklandıkları görülmüştür.

2. PARİS İKLİM ANLAŞMASI

Temeli 1997 Kyoto Protokolü'ne dayanan Paris İklim Anlaşması, 2015 yılında 195 ülkenin katılımı ile gerçekleşen 21. Birleşmiş Milletler İklim Konferansı sonrasında imzalanmıştır. Anlaşma, taraf ülkelerin karbon salınımlarını resmi olarak kontrol etmek ve azaltmak amacı ile yapılmıştır. Anlaşma, uluslararası adil yük paylaşımı sağlama amacı ile çok taraflı olarak müzakere edilen bağlayıcı karbon emisyon hedeflerini ve her ülke hedefi için zaman çizelgelerini içermektedir (Clemençon, 2016:3).

Anlaşmanın hükümlerine göre karbon azaltma hedefleri ülkelerin belirlediği politikalara göre olmaktadır. Anlaşmanın genel hükümlerine bakıldığında ise küresel sıcaklık artışının ilk olarak 2 derecenin altına düşürülmesi sonrasında ise 1,5 derecenin altında tutulması ana amaç olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda; anlaşmaya taraf olan tüm ülkelerin hedefe ulaşmak için karbon salınımını azaltma politikası uygulaması kararlaştırılmıştır. Anlaşmada vurgulanan bir diğer nokta ise, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin belirlenen hedefe ulaşabilmesi için gerekli bütçe ile desteklenmesidir. Bununla birlikte, iklim değişikliği konusunda beklenmedik olumsuz bir durum veya büyük bir değişiklik olması durumunda uyum politikalarının düzenlenmesi ve dezavantajlı konumdaki ülkelerin desteklenmesi kararlaştırılmıştır (Kuran, 2019:65).

İklim değişikliği ile mücadele etmek hem herkesi ilgilendirmekte hem de bu konuda başarıya ulaşmak ancak toplu çabalar ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle işletmelerin de bu konuda sorumlulukları bulunmaktadır. İşletmelerin iklim değişikliği konusunda atacakları adımlar hem daha fazla kişide farkındalık oluşturulmasında hem de krizin azaltılmasında faydalı olmaktadır. İşletmelerin iklim değişikliği ile mücadele kapsamında yapabileceği birçok faaliyet bulunmaktadır. Enerji verimliliği yüksek ürünleri tercih etmek, israfı mümkün olduğunca

azaltmak, üretimi iyileştirmek (Esty ve Bell, 2018:80), araç filosunda kullanılan yakıtların değiştirilmesi, ulaşımda en verimli rotanın tespit edilmesi (Arı ve Aydın, 2019:407) bu faaliyetlerden bazılarıdır.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Literatür incelendiğinde sürdürülebilirlik raporları ile ilgili birçok yerli ve yabancı çalışma bulunduğu görülmüştür. Aşağıda bu çalışmaların bir kısmına yer verilecektir.

Borga vd., (2009) yaptıkları çalışmada İtalya’da bulunan küçük mobilya işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarını ele almışlardır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; işletmelerin sürdürülebilirlik raporları yayınlamak daha şeffaf ve net bir imaj oluşturabildiği ve sürdürülebilirlik raporlarının rekabete etkisinin olduğu söylenebilmektedir.

Nugroho ve Arjowo (2014), yaptıkları çalışmada sürdürülebilirlik raporlarının kârlılık, likidite, finansal performans gibi ölçütler üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre; kapsamlı bir sürdürülebilirlik raporu yayınlayan işletmelerin ilerleyen yılda varlık getirisini arttırdığı tespit edilmiştir.

Çetin, Varan ve Fışkın (2015), yaptıkları çalışmada Türkiye’de yer alan işletmelerin 2012-2013 yılları arasındaki raporlarını paydaş katılımı açısından analiz etmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre; raporlarda “paydaş yönetimi” kavramının ön planda tutulduğu görülmüştür.

Massa, Farneti ve Scappini (2015), yaptıkları çalışmada küçük ve orta ölçekli işletmelerde sürdürülebilirlik raporu geliştirmek ile ilgili süreçleri ve sonuçları incelemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre; işletmeler uzun vadede itibarlarını geliştirmek ve çeşitli alanlarda farkındalık oluşturmak için sürdürülebilirlik raporlarından faydalanmaktadır.

Şahin ve Çankaya (2018), yaptıkları çalışmada KOBİ’lerin sürdürülebilirlik raporlarını incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; KOBİ’ler sürdürülebilirlik raporlarında büyük işletmelere göre daha az bilgi paylaşmaktadır. Bununla birlikte çeşitli sebeplerden dolayı KOBİ’lerin birçoğunun sürdürülebilirlik raporu yayınlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hancıoğlu, Gülençer ve Tünel (2018), yaptıkları çalışmada BIST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarını analiz etmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre; işletmeler

raporlarında en fazla çalışanlarını konu edinirken; ürünler ve çevresel bilgiler ise en az açıklamanın yapıldığı kısımlar olmuştur.

Öğünç (2021), yaptığı çalışmada BIST 100 listesinde yer alan işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarını analiz etmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; mali kuruluşlar ile imalat sektörleri arasında raporda yer alan kategoriler açısından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının çeşitli açılardan ele alındığı görülmüştür. İncelenen çalışmalarda sürdürülebilirlik raporlarının Paris İklim Anlaşması boyutu ile değerlendirilmediği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı; Türkiye’de faaliyet gösteren beyaz eşya sektöründen işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarını Paris İklim Anlaşması çerçevesinde analiz etmektir. Çalışma kapsamında işletmelerin anlaşma doğrultusundaki faaliyetleri incelenecektir. İncelenen faaliyetler diğer işletmeler için fikir oluşturması açısından kategorilere ayrılarak harita halinde sunulacaktır.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

4.1. Veri Toplama Yöntemi

Çalışmanın bu bölümünde teorik olarak ele alınan kurumsal sosyal sorumluluk ve Paris İklim Anlaşması kapsamında yapılabilecekler işletmeler bağlamında incelenecektir. Bu incelemeyi yaparken seçilen işletmelerin kurumsal web sitelerinde yayınladıkları sürdürülebilirlik raporlarından faydalanılacaktır. Bu raporlar ayrıntılı olarak incelenecek ve yıllara göre işletmelerin Paris İklim Anlaşması'nda yer alan maddelere uymak için yaptıkları etkinlikler sıralanacaktır. Bunun yanı sıra çalışma kapsamında aşağıda yer alan araştırma sorularına cevap aranacaktır;

- Çalışmada yer alan işletmeler Paris İklim Anlaşması çerçevesinde hangi faaliyetlerde bulunmuştur?
- Paris İklim Anlaşması işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk projelerine bakışını değiştirmiş midir?
- İklim değişikliği ile mücadele konusunda en fazla ön plana çıkan alanlar hangileridir ve bu alanlarda ne tür iyileştirmeler yapılabilir?

4.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Türkiye’de faaliyet gösteren ve kâr amacı güden işletmeler oluşturmaktadır. Çalışmada olasılığa dayanmayan örneklem tekniklerinden amaçlı örneklem kullanılmıştır. Amaçlı örneklem tekniğinde, araştırmanın amacına uygun olarak evren

kümelere ayrılmaktadır. Bu kümelerden araştırmanın amacına uygun olan küme örneklem olarak seçilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2018:132). Çalışmada Türkiye’de faaliyette bulunan işletmeler arasından araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülen beyaz eşya sektöründe yer alan işletmeler örneklem olarak seçilmiştir. Bu kategoride yer alan ürünlerin ve dolayısı ile markaların büyük bir kitleye hitap etmesi, söz konusu işletmelerin bilinirliklerinin yüksek olması ve ürün gamlarının sürdürülebilirlik konusuna uygun ürünlerden oluşması gibi nedenler ile bu sektör araştırmanın amacına uygun görülmüştür. Örneklem dâhil edilecek işletmelerin evreni temsil etmesi ve çalışmanın amacına uygun olması bakımından kurumsal sürdürülebilirlik raporları yayınlıyor olmasına dikkat edilmiştir. İşletmelerden sürdürülebilirlik raporu yayınlamayanlar örneklemden çıkarılmış ve aynı işletme grubuna ait olanlar tek bir işletme olarak ele alınmıştır. Amaca uygun olarak toplamda 5 işletme üç işletme grubu altında incelenmiştir. Bu işletmelerin 2014 yılından itibaren Paris İklim Anlaşması kapsamında çalışmalara başladığı ve çalışma kapsamındaki bazı işletmelerin 2020 yılından sonra sürdürülebilirlik raporu yayınlamadığı tespit edilmiştir. Çalışmada yer alan işletmeler açısından bütünlük sağlayabilmek için söz konusu üç işletme grubunun 2014 yılı ile 2020 yılları arasındaki sürdürülebilirlik raporları amaç doğrultusunda incelenmiştir.

4.3. Amaç

Çalışmanın amacı, iklim değişikliği konusunda toplumun dikkatini çekebilecek işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk projelerinde bu konuya ne kadar ve ne şekilde yer verdiklerinin incelenmesidir. İlgili literatür incelendiğinde bu konuda işletmelere düşen sorumluluğu inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunduğu görülmüştür. Bu doğrultuda çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı ve bu konuda faaliyette bulunmak isteyen işletmelere uygulamalar açısından fikir verebileceği düşünülmektedir.

4.4. Analiz Yöntemi

Seçilen üç işletme grubunun kurumsal web sitelerinde yer alan raporlar üç açıdan incelenmiştir. İlk olarak raporlarda iklim değişikliği konusuna nasıl ve ne kadar yer verildiği genel olarak işletmeler bazında analiz edilmiştir. İkinci olarak iklim değişikliği ile mücadele kapsamında işletmelerin uygulamaları ele alınmıştır. Son olarak raporlarda yer alan uygulamalar ile Seuring ve Müller’in (2008) yapmış oldukları model bağlamında kavramsal bir harita oluşturulmuştur. Bu kavramsal harita ile ele alınan işletmelerin iklim değişikliği ile mücadele konusunda neler

yaptığı ve bu faaliyetlerin hangi kapsamda değerlendirilebileceği gösterilmiştir.

5. BULGULAR

Çalışma kapsamında ilk olarak işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında incelenen yıllara göre iklim değişikliği konusuna ne kadar yer verdikleri incelenmiştir. Tabloda yer alan içerik yüzdesi işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında iklim değişikliğine ayırdığı sayfaların toplam rapor sayfasına oranını göstermektedir. İşletmelerin/işletme gruplarının yıllara göre yayınladıkları sürdürülebilirlik raporlarının sayfa sayıları ve bu raporda iklim değişikliği ile mücadele konusuna ayrılan sayfalar Tablo 1’de gösterilmiştir.

5.1. İçerik Yüzdeleri

İşletmelerin/işletme gruplarının sürdürülebilirlik raporlarında iklim değişikliği konusuna ayırdıkları sayfalar aşağıda gösterilmiştir. İçerik yüzdeleri incelendiğinde; Arçelik/Koç, Vestel/Zorlu ve BSH grubunun içerik yüzdesinin en fazla olduğu yılların iklim değişikliğinin ilk gündeme geldiği yıllar olduğu görülmektedir.

Tablo 1: İşletme/İşletme Gruplarının Yıllara Göre Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi

İşletme/İşletme grubu	Yıllar	Sayfa Sayısı	İçerik yüzdesi
Arçelik/Koç	2014	72	18,05
	2015	84	15,47
	2016	82	14,63
	2017	82	12,19
	2018	107	13,08
	2019	129	15,50
	2020	222	15,31
BSH	2014	28	17,85
	2015	28	21,42
	2016	17	41,17

	2017	30	26,66
	2018	32	28,12
	2019	36	33,33
	2020	36	16,66
Vestel/Zorlu Holding	2014	62	19,35
	2015	37	32,43
	2016	25	32
	2017	31	12,90
	2018	74	8,10
	2019	74	12,16
	2020	61	13,11

Kaynak: Tablo, yazarlar tarafından markaların ilgili yıllardaki kurumsal sürdürülebilirlik raporlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

5.2. İklim Değişikliğine Verilen İsimler

İşletmelerin raporlarında iklim değişikliğine ayırdıkları kısımlara yıllara göre farklı isimler verdiği görülmüştür. Bu farklılıklar Tablo 2’de verilmiştir. Arçelik/Koç grubu iklim değişikliği işe ilgili konuları 2014, 2015 ve 2016 yıllarında “Çevre ve Enerji Yönetimi” ve “Doğal Kaynak Kullanımı ve Atık Yönetimi” olmak üzere iki farklı başlıkta ele almıştır. 2017 ve 2018 yıllarında konu ile içerikleri tek bir başlıkta toplayarak “Sorumlu Üretim ve Tüketim” başlığını kullanmıştır. 2019 yılında “Gezegnimizi İyileştiren Teknoloji” başlığını 2020 yılında ise “Gezegnimizle Temas Halinde” başlığını kullanmıştır. Arçelik grubunun değişen başlıkları incelendiğinde; genel ifadelerden özel ifadelere geçişin olduğu ve sorumluluk vurgusunun artırıldığı yorumu yapılabilir. BSH grubunun yıllara göre başlıkları incelendiğinde; her yıl farklı bir başlık ile iklim konusunun ele alındığı görülmüştür. BSH grubu iklimle ilgili bölümlere 2014 yılında “Doğal sermaye”, 2015 yılında “Çevreyi Korumak ve Değer Katmak”, 2016 yılında “Hepsi Tek Bir Hedef İçin” adını vermiştir. 2017 yılından itibaren Bosh markası adı altında yayınlanan raporlar incelenmiştir. İklim değişikliği ile ilgili bölümler

2017 yılında “Bosh’ta Sorumluluk”, 2018 yılında “Bosh Grubunda Sürdürülebilirlik”, 2019 yılında “Bosh’ta Sürdürülebilirlik” ve 2020 yılında ise “İklim” başlığı altında yayınlanmıştır. BSH grubunun yıllara göre değişen başlıkları incelendiğinde; çevrenin önemini vurgulayan başlıklar ile başlanarak daha sonraki yıllarda işletme grubunun çevre için neler yaptığını vurgulayan başlıklara geçildiği yorumu yapılabilir. Vestel/Zorlu Holding grubunun yıllara göre iklim değişikliği ile ilgili bölümlere verdikleri başlıklar incelendiğinde; genellikle benzer başlıklar kullanıldığı görülmüştür. 2014 yılında “Çevre Sorumluluğumuz ve İklim Değişikliği” başlığı, 2015 ve 2016 yıllarında “Çevresel Duyarlılığımız” başlığı, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında “Çevre” başlığı, 2020 yılında ise “Çevresel Sorumluluk” başlığı kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 2: İşletme/İşletme Gruplarının Yıllara Göre Yayınladıkları Raporda İsim Değişiklikleri

İşletme/İşletme grubu	Yıllar	Rapor İsmi	Bölüm İsmi
Arçelik/Koç	2014	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevre ve Enerji Yönetimi/Doğal Kaynak Kullanımı ve Atık Yönetimi
	2015	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevre ve Enerji Yönetimi/Doğal Kaynak Kullanımı ve Atık Yönetimi
	2016	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevre ve Enerji Yönetimi/Doğal Kaynak Kullanımı ve Atık Yönetimi
	2017	Sürdürülebilirlik Raporu	Sorumlu Üretim ve Tüketim
	2018	Sürdürülebilirlik Raporu	Sorumlu Üretim ve Tüketim
	2019	Sürdürülebilirlik Raporu	Gezegeni İyileştiren Teknoloji
	2020	Sürdürülebilirlik Raporu	Gezegelimizle Temas Halinde
BSH	2014	Sürdürülebilirlik Raporu	Doğal sermaye

Tedarik Zinciri Yönetiminde Paris İklim Anlaşmasının Etkilerinin Sürdürülebilirlik Raporları Üzerinden Analizi: Beyaz Eşya Sektöründen Örnekler

	2015	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevreyi Korumak ve Değer Katmak
	2016	Sürdürülebilirlik Raporu	Hepsi, Tek Bir Hedef İçin
	2017	Sürdürülebilirlik Raporu	Bosch'ta Sorumluluk
	2018	Sürdürülebilirlik Raporu-Öne Çıkanlar	Bosch Grubunda Sürdürülebilirlik
	2019	Sürdürülebilirlik Raporu-Öne Çıkanlar	Bosch'ta Sürdürülebilirlik
	2020	Sürdürülebilirlik Raporu-Öne Çıkanlar	İklim
Vestel/Zorlu Holding	2014	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevre Sorumluluğumuz ve İklim Değişikliği
	2015	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevresel Duyarlılığımız
	2016	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevresel Duyarlılığımız
	2017	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevre
	2018	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevre
	2019	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevre
	2020	Sürdürülebilirlik Raporu	Çevresel Sorumluluk

Kaynak: Tablo, yazarlar tarafından markaların ilgili yıllardaki kurumsal sürdürülebilirlik raporlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

5.3. İklim Değişikliğiyle Mücadele Kapsamında Gerçekleştirilen Uygulamalar

5.3.1. Arçelik/Koç Grubu

Arçelik grubunun iklim değişikliği ile mücadele kapsamında yaptığı uygulamalar aşağıda verilmiştir (Tablo 3). Yıllara göre uygulamalar incelendiğinde; “yeşil ürün” veya “çevre dostu ürün”, “enerji verimliliği”, “ürün verimliliği”, “su verimliliği”, “geri dönüşüm” projelerinin her yıl devam ettiği görülmektedir. Karbon ayak izini azaltma ve çevre ile ilgili eğitimlerin raporda 2015 yılından itibaren yer aldığı görülmektedir. “Çevre ve enerji alanında ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler ve standartlara uyum kontrolü yapmak” maddesinin de 2015 yılından itibaren değiştirilerek “Çevre, enerji ve kimyasalların kontrolü yönetimi ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler ve standartlara uyum kontrolü yapmak” hâline geldiği görülmektedir. Sıfır atık ile ilgili projelerin 2017 yılından itibaren raporda yer aldığı görülmektedir. Bu durum ülkemizde 2017 yılında başlatılan “Sıfır Atık” projesi ile açıklanabilir (<https://www.aa.com.tr/tr/>).

Tablo 3: Arçelik/Koç Grubunun Yıllara Göre İklim Değişikliği İle Mücadele Uygulamaları

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik temin projesi	Çevre dostu ürün Ar-ge çalışmaları	“Ürün yaşam döngüsü boyunca çevreci yaklaşım” ilkesi ile hareket etmek	Çevresel etkilerin azaltılması için çalışanlarına ve taşeron çalışanlarına çevre eğitimleri verme	Lojistik faaliyetlerinde emisyon azaltım projeleri	Ürün enerji verimliliği projeleri	Üretimde kaynak verimliliği projeleri
“Yeşil ürün” projeleri	“Yeşil ürün” projeleri	Enerji verimliliği projeleri	Çevre koruma ve yatırım harcamaları yapma	Üretimde enerji verimliliği projeleri	Yenilenebilir enerji projeleri	Ürün verimliliği projeleri
Çevre dostu ürünler için Ar-ge harcamaları ve yatırımları yapmak	Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik temin projesi	Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik temin projesi	Enerji verimliliği projeleri yürütmek	Enerji verimli çevreye dost ürünler	Tedarik zincirinde verimlilik projeleri	Çevre dostu ürün projeleri

Tedarik Zinciri Yönetiminde Paris İklim Anlaşmasının Etkilerinin Sürdürülebilirlik Raporları Üzerinden
Analizi: Beyaz Eşya Sektöründen Örnekler

Çevre ve enerji alanında ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler ve standartlara uyum kontrolü yapmak	Çevre, enerji ve kimyasalların yönetimi konularında ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler ve standartlara uyum kontrolü yapmak	“Yeşil ürün” projeleri	Lojistik faaliyetlerinde emisyon azaltım projeleri	Sıfır atık çalışmaları	Lojistik kaynaklı sera gazını azaltma projeleri	Su verimliliği projeleri
Hava emisyonlarının yönetimi çalışmaları	Hava emisyonlarının yönetimi projesi	Geri Dönüşüm Projeleri	Üretimde enerji verimliliği projeleri	Kaynak verimliliği projeleri	Su verimliliği projeleri	Enerji verimliliği projeleri
Tedarikçilerin karbon ayak izini azaltmaya yönelik proje	Tedarikçilerin karbon ayak izini azaltmaya yönelik projeler ve eğitimler	Su Verimliliği ile İlgili Projeler	“Yeşil ürün” projeleri	Yeşil satınalma projeleri	Sıfır atık projeleri	Atık yönetimi projeleri
Entegre Atık Yönetim Projeleri	Entegre Atık Yönetim Projeleri	Hava emisyonlarının yönetimi projesi	Geri dönüşüm projeleri	Su verimliliği projeleri	Geri dönüşüm projeleri	Döngüsel ekonomi projeleri
Su Verimliliği ile İlgili Projeler	Su Verimliliği ile İlgili Projeler	İklim değişikliği ile mücadele konusunda ulusal ve uluslararası inisiyatlara aktif katılım sağlama	Yeşil satınalma çalışmaları	Geri dönüşüm projeleri	Ambalaj yönetimi projeleri	
Geri Dönüşüm Projeleri	Geri Dönüşüm Projeleri	Lojistik faaliyetlerinde emisyon azaltım projeleri	Su verimliliği projeleri	Düşük karbon emisyonlu teknolojiye yapılan yatırımların etkisini ölçmek için	Düşük karbon emisyonlu teknolojiye yapılan yatırımların etkisini	

				kullanılan Implicit Carbon Price Modeli’ni kullanma	ölçmek için kullanılan Implicit Carbon Price Modeli’ni kullanma	
Düşük karbon emisyonlu teknolojiye yapılan yatırımların etkisini ölçmek için kullanılan Implicit Carbon Price Modeli’ni kullanma	Düşük karbon emisyonlu teknolojiye yapılan yatırımların etkisini ölçmek için kullanılan Implicit Carbon Price Modeli’ni kullanma	Düşük karbon emisyonlu teknolojiye yapılan yatırımların etkisini ölçmek için kullanılan Implicit Carbon Price Modeli’ni kullanma	Düşük karbon emisyonlu teknolojiye yapılan yatırımların etkisini ölçmek için kullanılan Implicit Carbon Price Modeli’ni kullanma			
Enerji verimliliği projeleri	Enerji verimliliği projeleri		Sıfır atık projeleri			

Kaynak: Tablo, yazarlar tarafından markaların ilgili yıllardaki kurumsal sürdürülebilirlik raporlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

5.3.2. BSH Grubu

BSH grubunun iklim değişikliği ile mücadele kapsamında yaptığı uygulamalar aşağıda verilmiştir (Tablo 4). Yıllara göre gerçekleştirilen uygulamalar incelendiğinde; “karbon emisyonlarını azaltma ve takip”, “atık yönetimi” ve atıkla ilgili projelerin, “su” ile ilgili projelerin raporlarda her yıl yer aldığı görülmüştür. Bununla birlikte “su” ile ilgili projelere son yıllarda daha fazla yer ayrıldığı söylenebilmektedir. 2014-2017 yılları arasında atık yönetimi başlığı altında yer alan su projelerinin 2018 yılından itibaren ayrı olarak ele alındığı görülmüştür. Su ile ilgili projeler 2018 yılında “sürdürülebilir su yönetimi”, 2019 yılında “su verimliliği projeleri” ve 2020 yılında ise “yoğunlaştırılmış su yönetimi” başlıkları altında ele alınmıştır. 2018 yılından itibaren “yeşil elektrik satın alma” projesinin raporda yer aldığı görülmektedir. “İklim dostu tesisler” projesinin 2014, 2015 ve 2016 yıllarında raporda yer aldığı ancak diğer yıllarda bu projeye raporda yer verilmediği görülmüştür. İşletme grubu 2020 yılında “Bosh İklim Çözümleri ile Danışmanlık Projesi” adı altında bir proje başlatarak diğer işletmelere bilgi ve danışmanlık yapmaya başlamıştır. İşletme grubu 2018 yılından itibaren “Yeni Temiz Enerji”

(NCP) projesini yürütmeye başlamış ve sonraki yıllarda da bu proje devam etmiştir.

Tablo 4: BSH Grubunun Yıllara Göre İklim Değişikliği ile Mücadele Uygulamaları

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dünya çapında tüm çalışan ve paydaşlara çevre eğitimi	C02 emisyonlarını azaltma ve takip çalışmaları	Yük yöntemi ile enerji tüketimini azaltma	C02 emisyonlarını azaltma ve takip çalışmaları	Yeni Temiz Enerji (NCP) Projesi	C02 emisyonlarını azaltma ve takip çalışmaları	Enerji verimliliğini artırma projeleri
Enerji verimliliği konusunda farkındalık eğitimi	Enerji verimliliğini artırma çalışmaları	Atık iyileştirme projeleri	Sürdürülebilir ürünler	Enerji tüketiminin azaltılması	Yeni temiz enerji (NCP) projesi	Yenilenebilir kaynaklardan enerji üretimi
Ürünlerde enerji verimliliğini artırmak	E-Dönüşüm Projeleri	C02 emisyonlarını azaltma ve takip çalışmaları	Atık hacmi ve su yönetimi	C02 emisyonlarını azaltma ve takip çalışmaları	Yeşil elektrik satın alımı	Yeşil elektrik satın alımı
Stratejik kontrol ile sürdürülebilir iş alanlarının bulunması ve değerlendirilmesi	Etkin hava kirliliği uyarısı için ağa bağlı ölçüm teknolojisi	Çevre koruma yatırımları	Çevre dostu üretim	Atık projeleri	Karbon ofsetleri projesi	Karbon dengelemeleri projesi
İşlevsel alanların takibi	Atık ısı geri kazanım projesi	Sürdürülebilir ürünler		Yeşil elektrik satın alımı	Enerji verimliliği projeleri	Bosh İklim Çözümleri ile Danışmanlık projesi
C02 emisyonlarını azaltma ve takip çalışmaları	Çevre koruma yatırımları	İklim dostu tesisler		Sürdürülebilir su yönetimi	Su verimliliği projeleri	Yeni temiz enerji (NCP) projesi
Çevre koruma yatırımları	İklim dostu tesisler	Atık hacmi ve su yönetimi				Yoğunlaştırılmış su yönetimi

İklim dostu tesisler	Atık hacmi ve su yönetimi					
Atık hacmi ve su yönetimi						

Kaynak: Tablo, yazarlar tarafından markaların ilgili yıllardaki kurumsal sürdürülebilirlik raporlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

5.3.1. Vestel/Zorlu Grubu

Vestel/Zorlu grubunun iklim değişikliği ile mücadele kapsamında yaptığı uygulamalar aşağıda verilmiştir (Tablo 5). Yıllara göre gerçekleştirilen uygulamalar incelendiğinde; “enerji verimliliği”, “çevreye duyarlı ürün”, “geri dönüşüm” projelerinin her yıl bahsedilen konular olduğu görülmüştür. 2014 ve 2015 yılında “doğal kaynak yönetimi” olan başlığın 2016 yılından itibaren “doğal kaynak ve atık yönetimi” olarak değiştirildiği görülmektedir. 2020 yılında ise doğal kaynaklar ile ilgili projelerden “doğal kaynakların verimli kullanımı ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım vizyonu” olarak bahsedilmiştir. Sürdürülebilirlik raporları incelendiğinde; işletme grubunun 2014 yılından itibaren jeotermal enerji, güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerji projeleri yürüttüğü görülmektedir. İşletme grubu, 2018 yılından itibaren “Sıfır Karbon Ayak İzi Ormanları” projesini sürdürmeye ve raporlarında bu konuda bilgi vermeye devam etmiştir.

Tablo 5: Vestel/Zorlu Grubunun Yıllara Göre İklim Değişikliği ile Mücadele Uygulamaları

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Yenilenebilir enerji üretimini ve kullanımını artırmak	Karbon salınımlarını ve atıklarını en aza indirmek	Enerji verimliliği Projeleri	Karbon salınımlarını ve atıklarını en aza indirmek	Jeotermal, rüzgâr ve güneş enerjisi santralleriyle yenilenebilir enerji üretimi ve yatırımları	Jeotermal, rüzgâr ve güneş enerjisi santralleriyle yenilenebilir enerji üretimi ve yatırımları	Sıfır atık uygulamaları
Geri dönüştürülebilir	Enerji verimliliği	Çevreye duyarlı ürün	Çevreye duyarlı ürün	Yeşil kredi	Enerji verimliliği	Enerji verimliliği

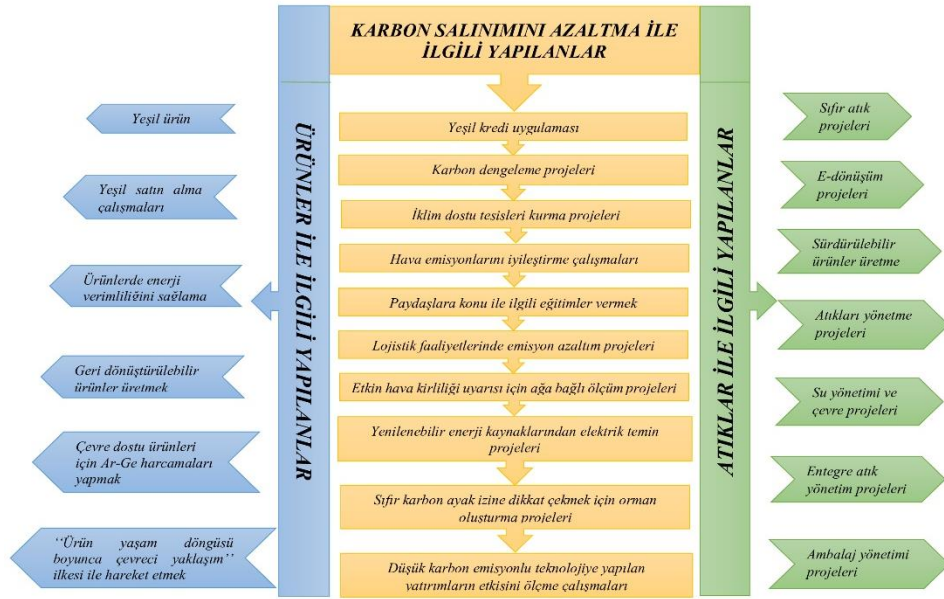
Tedarik Zinciri Yönetiminde Paris İklim Anlaşmasının Etkilerinin Sürdürülebilirlik Raporları Üzerinden
Analizi: Beyaz Eşya Sektöründen Örnekler

ürünler üretmek	projeleri	projeleri	projeleri	uygulaması	projeleri	projeleri
Karbon salınımlarını ve atıklarının en aza indirmek	Yenilenebilir enerji üretimini ve kullanımını artırmak	Doğal kaynak ve atık yönetimi projeleri	Doğal kaynak ve atık yönetimi Projeleri	Enerji verimliliği projeleri	Çevreye duyarlı ürünler	Sera gazı emisyon yönetim projeleri
Ürünlerde enerji verimliliği Projeleri	Çevreye duyarlı ürünler	Karbon salınımlarını ve atıklarının en aza indirmek	Enerji verimliliği projeleri	Çevreye duyarlı ürünler	Doğal kaynak ve atık yönetimi	Sıfır Karbon Ayak İzi Ormanları Projesi
Doğal kaynak yönetimi	Atık yönetimi	Jeotermal enerji, rüzgar ve güneş enerjisi alanlarında yatırımlar	Jeotermal enerji, rüzgar ve güneş enerjisi alanlarında yatırımlar	Doğal kaynak ve atık yönetimi	Karbon ayak izi ve karbon salınımlarını azaltmak için GEKO Projesi	Yeşil ve güvenilir enerji tedariki projesi
Atık yönetimi	Geri dönüştürülebilir ürünler üretmek			Geri dönüşüm projeleri	Geri dönüşüm projeleri	Çevre yatırımları
Jeotermal enerji, rüzgar ve güneş enerjisi alanlarında yatırımlar	Doğal kaynak yönetimi			Sıfır atık uygulamaları	Sıfır atık uygulamaları	Doğal kaynakların verimli kullanımı ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım
	Jeotermal enerji, rüzgar ve güneş enerjisi alanlarında yatırımlar			Sıfır Karbon Ayak İzi Ormanları Projesi	Sıfır Karbon Ayak İzi Ormanları Projesi	Jeotermal enerji projeleri

Kaynak: Tablo, yazarlar tarafından markaların ilgili yıllardaki kurumsal sürdürülebilirlik raporlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 1’de Türkiye’de beyaz eşya sektöründe faaliyet gösteren işletme ve işletme gruplarının çeşitli alanlardaki faaliyetleri özetlenmiştir. Bu faaliyetler ürünler ile ilgili yapılanlar, karbon salınımını azaltma ile ilgili yapılanlar ve atıklar ile ilgili yapılanlar olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmıştır. Ürünler ile ilgili faaliyetler incelendiğinde; ürünleri “yeşil” hâle getirme çalışmalarının ve bu yöndeki araştırmaların ön plana çıktığı söylenebilir. Karbon salınımı ile ilgili faaliyetler incelendiğinde; yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili projelerin ön planda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra bu alanda işletme gruplarının eğitim, farkındalık oluşturma, araştırma yapma gibi birçok alanda çalıştığı görülmektedir. Atıklar ile ilgili yapılanlar incelendiğinde; atıkları azaltma ve yönetme projelerinin ön planda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra sıfır atık ile üretim yapmanın işletmelerin politikası hâline geldiği söylenebilmektedir.

Şekil 1: İşletmelerin İklim Değişikliği ile Mücadele Kapsamındaki Uygulamalarının Kavramsal Haritası

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

İklim değişikliği ile mücadelenin önemi gün geçtikçe artmaktadır. İklimle mücadelenin tek bir ülke ya da işletme ile yürütülememesi, dünyanın hepimizin ortak yaşam alanı olması ve bu

nedenle ortaya çıkacak olumsuzluklardan herkesin etkilenecek olması ortak hareket etmeyi gerektirmektedir. Bu doğrultuda toplum ve çevre ile yakın bağları bulunan işletmelere büyük görevler düşmektedir. İşletmeler bu görevden hareketle çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Yürütülen çalışmaların paydaşlara duyurulması ve başka işletmelere fikir vermesi gibi amaçlar ile işletmeler sürdürülebilirlik raporlarında iklim değişikliği konusuna yer vermektedir.

Çalışmada Türkiye’de faaliyette bulunan beyaz eşya işletme gruplarının sürdürülebilirlik raporları incelenmiştir. İlk olarak sürdürülebilirlik raporlarında iklim değişikliği ile mücadeleyi konu edinen bölümlere verilen başlıklar incelenmiştir. İşletmelerin genellikle aynı başlık ile uzun süre rapor yayınlamadıkları ve başlıkları genelden özele doğru değiştirdikleri görülmüştür. Başlıklar incelendiğinde; sorumluluk vurgusunun giderek daha fazla yapıldığı tespit edilmiştir. İkinci olarak işletmelerin iklim değişikliği ile mücadele konusuna raporlarında kaç sayfa ayırdıkları incelenmiştir. İşletmelerin iklim değişikliğinin ilk konuşulduğu yıllarda daha fazla sayfada bu konuyu ele aldıkları görülmüştür. Bu durum yeni bir kavramın tanıtılması ve işletmelerin bu konudaki fikirlerini ayrıntılı olarak açıklama gerekliliğinden kaynaklanmış olabilir. Son olarak işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının içeriği analiz edilmiştir. Bu doğrultuda işletmelerin iklim değişikliği ile mücadele konusundaki uygulamaları incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; işletmelerin bu konudaki faaliyetleri genel olarak üç başlıkta incelenebilir. Ürünler ile ilgili yapılanlar, karbon salınımını azaltma ile ilgili yapılanlar ve atıklar ile ilgili yapılanlar bu başlıkları oluşturmaktadır. Bu faaliyetler incelendiğinde; ürünler ile ilgili “yeşil” çalışmaların ön plana çıktığı görülmektedir. Karbon salınımı ile ilgili faaliyetlerde işletme gruplarının son dönemlerde kendi projelerini ürettiği ve bu konuya ağırlık verdikleri görülmektedir. Atıklar ile ilgili çalışmalar incelendiğinde; tüm işletme grupları için çevreyi koruma ve atıkları yönetme faaliyetlerinin önemli olduğu görülmektedir. Bununla birlikte son yıllarda üretilen ürünlerden ve ürün süreçlerinden atık oluşturmama çalışmalarının önem kazandığı görülmektedir.

Çalışma konusu ile ilgili literatürde sınırlı çalışma olması nedeniyle çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra çalışmanın hem aynı sektörden hem de diğer sektörlerden konuya ilgi duyan işletmelere fikir verebileceği düşünülmektedir. Çalışmada örneklem olarak Türkiye’de faaliyette bulunan beyaz eşya sektörü işletmeleri ele alınmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda farklı sektörden

işletmeler ele alınabilir. Farklı sektördeki işletmelerin uygulamaları birbiri ile kıyaslanıp tartışılabilir. Bunun yanı sıra farklı ülkelerdeki iklim değişikliği uygulamaları ülkemizdeki uygulamalar ile karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Arı, İ., ve Aydın, L. (2019). Türkiye'de Yerel İklim Değişikliği Eylem Planlarının Hazırlanması ve Etkin Uygulanması için Öneriler. *Iğdir University Journal of Social Sciences*, Ek Sayı, Aralık, 2019, Araştırma Makalesi, 395-414.
- Bénabou, R., & Tirole, J. (2010). Individual and corporate social responsibility. *Economica*, 77(305), 1-19.
- Bianco, G. B. (2020). Climate change adaptation, coffee, and corporate social responsibility: challenges and opportunities. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 5(1), 1-13.
- Borga, F., Citterio, A., Noci, G., & Pizzurno, E. (2009). Sustainability report in small enterprises: case studies in Italian furniture companies. *Business Strategy and the Environment*, 18(3), 162-176.
- Clémençon, R. (2016). The two sides of the Paris climate agreement: Dismal failure or historic breakthrough?. *The Journal of Environment & Development*, 25(1), 3-24.
- Çetin, Ç. K., Varan, S., ve Fıskın, C. S. (2015). Sürdürülebilirlik raporlamasında paydaş katılımı: Türkiye'deki firmaların analizi. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 9-35.
- Erkman, T., ve Şahinoğlu, F. (2012). Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine ilişkin çalışan alguları ile örgütsel bağlılık ilişkisinin hizmet sektöründe bir işletmede incelenmesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(2), 267-294.
- Esty, D. C., & Bell, M. L. (2018). Business leadership in global climate change responses. *American journal of public health*, 108(S2), 80-84.
- Gök, A., ve Türk, M. (2011). Perakendeci İşletmelerde Çevreyi Koruma Bilinci Üzerine Bir Araştırma. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 16(2), 116-143.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*. Seçkin Yayıncılık.

- Güven, S. (2016). Kurumsal iletişim bağlamında kurumsal sosyal sorumluluk ve etik ilişkisi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (26), 133-154.
- Hancıoğlu, Y., Gülençer, İ., ve Tünel, R. K. (2018). Yeşil Yaklaşımlar Ve Sürdürülebilirliğin Yükselişi: İşletmeler Sürdürülebilirlik Raporlarına Neden Önem Veriyor?. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 17. ÜİK Özel Sayısı, 229-244.
- <https://www.arcelikglobal.com/tr/surdurulebilirlik/surdurulebilirlik-raporlari/> (Erişim Tarihi: 10.05.2022).
- <https://www.bosch.com.tr/sirketimiz/sorumluluk/> (Erişim Tarihi: 8.05.2022).
- <https://www.zorlu.com.tr/tr/kurumsal/raporlar> (Erişim Tarihi: 8.05.2022).
- Kuran, H. (2019). Kyoto'dan Paris'e Avrupa Birliği İklim Politikaları ve Etkinliğinin İncelenmesi. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(2), 47-71.
- Massa, L., Farneti, F., & Scappini, B. (2015). Developing a sustainability report in a small to medium enterprise: process and consequences. *Meditari Accountancy Research*, 23 (1), 62-91.
- Nugroho, P. I., & Arjowo, I. S. (2014). The effects of sustainability report disclosure towards financial performance. *International Journal of Business and Management Studies*, 3(3), 225-239.
- Öğünç, H. (2021). BİST 100 Endeksindeki Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının Sektörler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 24(2), 340-351.
- Paris Anlaşması / T.C. Dışişleri Bakanlığı (mfa.gov.tr) (Erişim Tarihi: 5.06.2022).
- Seuring, S., & Müller, M. (2008). From a literature review to a conceptual framework for sustainable supply chain management. *Journal of Cleaner Production*, 16(15): 1699-1710.
- Şahin, Z., ve Çankaya, F. (2018). KOBİ'lerde Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Türkiye Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(4), 117-132.
- TBMM Sıfır Atık Projesi ile geri dönüşümü artıracak (aa.com.tr) (Erişim Tarihi: 10.06.2022).